॥ नक्षत्र सूक्तम् ॥

तैत्तरीय ब्राह्मण, अष्टकम् ३, प्रश्नः १

तैत्तरीय संहिता, काण्डं ३, प्रपाठकः ५, अनु. १

ॐ ॥ अग्निर्नः पातु कृत्तिकाः । नक्षत्रं देवमिन्द्रियम् । इदमासां विचक्षणम् । हविरासं जुहोतन । यस्य भान्ति रश्मयो यस्य केतवः । यस्येमा विश्वा भुवनानि सर्वा । स कृत्तिकाभिरभि संवसानः । अग्निर्नो देवः सुविते दधातु ॥ १ ॥

प्रजापते रोहिणी वेतु पत्नी । विश्वरूपा बृहती चित्रभानुः । सा नो यज्ञस्य सुविते दधातु । यथा जीवेम शरदः सवीराः । रोहिणी देव्युदगात्पुरस्तात् । विश्वा रूपाणि प्रतिमोदमाना । प्रजापतिग्ं हविषा वर्धयन्ती । प्रिया देवानामुपयातु यज्ञम् ॥ २ ॥

सोमो राजा मृगशीर्षेण आगन्न् । शिवं नक्षत्रं प्रियमस्य धाम । आप्यायमानो बहुधा जनेषु । रेतः प्रजां यजमाने दधातु । यत्ते नक्षत्रं मृगशीर्षमस्ति । प्रियग्ं राजन् प्रियतमं प्रियाणाम् । तस्मै ते सोम हविषा विधेम । शन्न एधि द्विपदे शं चतुष्पदे ॥ ३ ॥

आर्द्रया रुद्रः प्रथमा न एति । श्रेष्ठो देवानां पतिरघ्नियानाम् । नक्षत्रमस्य हविषा विधेम । मा नः प्रजाग्ं रीरिषन्मोत वीरान् । हेती रुद्रस्य परिणो वृणक्तु । आर्द्रा नक्षत्रं जुषताग्ं हविर्नः । प्रमुञ्चमानौ दुरितानि विश्वा । अपाघशग्ंसं नुदतामरातिम् ॥ ४ ॥

पुनर्नो देवदितिः स्पृणोतु । पुनर्वसू नः पुनरेतां यज्ञम् । पुनर्नो देवा अभियन्तु सर्वे । पुनः पुनर्वो हविषा यजामः । एवा न देव्यदितिरनर्वा । विश्वस्य भर्त्री जगतः प्रतिष्ठा । पुनर्वसू हविषा वर्धयन्ती । प्रियं देवानामप्येतु पाथः ॥ ५ ॥

बृहस्पतिः प्रथमं जायमानः । तिष्यं नक्षत्रमभि संबभूव । श्रेष्ठो देवानां पृतनासु जिष्णुः । दिशोऽनु सर्वा अभयं नो अस्तु । तिष्यः पुरस्तादुत मध्यतो नः । बृहस्पतिर्नः परिपातु पश्चात् । बाधेतां द्वेषो अभयं कृणुताम् । सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥ ६ ॥

इदग्ं सर्पेभ्यो हविरस्तु जुष्टम् । आश्रेषा येषामनुयन्ति चेतः । ये अन्तरिक्षं पृथिवीं क्षियन्ति । ते नः सर्पासो हवमागमिष्ठाः । ये रोचने सूर्यस्यापि सर्पाः । ये दिवं देवीमनु संचरन्ति । येषामाश्रेषा अनुयन्ति कामम् । तेभ्यः सर्पेभ्यो मधुमज्जुहोमि ॥ ७ ॥

उपहूताः पितरो ये मघासु । मनोजवसः सुकृतः सुकृत्याः । ते नो नक्षत्त्रे हवमागमिष्ठाः । स्वधाभिर्यज्ञं प्रयतं जुषन्ताम् । ये अग्निदग्धा येऽनग्निदग्धाः । येऽमुल्लोकं पितरः क्षियन्ति । याग्श्च विद्मयाग्ं उ च न प्रविद्म । मघासु यज्ञग्ं सुकृतं जुषन्ताम् ॥ ८ ॥

गवां पतिः फल्गुनीनामसि त्वम् । तदर्यमन् वरुणमित्र चारु । तं त्वा वयग्ं सनितारग्ं सनीनाम् । जीवा जीवन्तमुप संविशेम । येनेमा विश्वा भुवनानि संजिता । यस्य देवा अनु संयन्ति चेतः । अर्यमा राजाऽजरस्तु विष्मान् । फल्गुनीनामृषभो रोरवीति ॥ ९ ॥

श्रेष्ठो देवानां भगवो भगासि । तत्त्वा विदुः फलुगुनीस्तस्य वित्तात् । अस्मभ्यं क्षत्रमजरग्ं सुवीर्यम् । गोमदश्ववदुप सन्नुदेह । भगो ह दाता भग इत्प्रदाता । भगो देवीः फल्गुनीराविवेश । भगस्येत्तं प्रसवं गमेम । यत्र देवैः सधमादं मदेम ॥ १० ॥

आयातु देवः सवितोपयातु । हिरण्ययेन सुवृता रथेन । वहन्, हस्तग्ं सुभगं विद्मनापसम् । प्रयच्छन्तं पपुरिं पुण्यमच्छ । हस्तः प्रयच्छ त्वमृतं वसीयः । दक्षिणेन प्रतिगृभ्णीम एनत् । दातारमद्य सविता विदेय । यो नो हस्ताय प्रसुवाति यज्ञम् ॥ ११ ॥

त्वष्टा नक्षत्रमभ्येति चित्राम् । सुभग्ं ससंयुवतिग्ं रोचमानाम् । निवेशयन्नमृतान्मर्त्याग्ंश्च । रूपाणि पिग्ंशन् भुवनानि विश्वा । तन्नस्त्वष्टा तदु चित्रा विचष्टाम् । तन्नक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम् । तन्नः प्रजां वीरवतीग्ं सनोतु । गोभिर्नो अश्वैः समनक्तु यज्ञम् ॥ १२ ॥

www.YouSigma.com

वायुर्नक्षत्रमभ्येति निष्ट्याम् । तिग्मशृंगो वृषभो रोरुवाणः । समीरयन् भुवना मातरिश्वा । अप द्वेषाग्ंसि नुदतामरातीः । तन्नो वायुस्तदु निष्ट्या श्रुणोतु । तन्नक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम् । तन्नो देवासो अनुजानन्तु कामम् । यथा तरेम दुरितानि विश्वा ॥ १३ ॥

दूरमस्मच्छत्रवो यन्तु भीताः । तदिन्द्राग्नी कृणुतां तद्विशाखे । तन्नो देवा अनुमदन्तु यज्ञम् । पश्चात् पुरस्तादभयन्नो अस्तु । नक्षत्राणामधिपत्नी विशाखे । श्रेष्ठाविन्द्राग्नी भुवनस्य गोपौ । विषूचः शत्रूनपबाधमानौ । अप क्षुधं नुदतामरातिम् ॥ १४ ॥

पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तात् । उन्मध्यतः पौर्णमासी जिगाय । तस्यां देवा अधि संवसन्तः । उत्तमे नाक इह मादयन्ताम् । पृथ्वी सुवर्चा युवतिः सजोषाः । पौर्णमास्युदगाच्छोभमाना । आप्याययन्ती दुरितानि विश्वा । उरु दुहां यजमानाय यज्ञम् ॥ १५ ॥

ऋध्यास्म हव्यैर्नमसोपसद्य । मित्रं देवं मित्रधेयं नो अस्तु । अनूराधान् हविषा वर्धयन्तः । शतं जीवेम शरदः सवीराः । चित्रं नक्षत्रमुदगात्पुरस्तात् । अनूराधास इति यद्वदन्ति । तन्मित्र एति पथिभिर्देवयानैः । हिरण्ययै–र्विततै–रन्तरिक्षे ॥ १६ ॥

इन्द्रो ज्येष्ठामनु नक्षत्रमेति । यस्मिन् वृत्रं वृत्र तूर्ये ततार । तस्मिन्वय–ममृतं दुहानाः । क्षुधन्तरेम दुरितिं दुरिष्टिम् । पुरन्दराय वृषभाय धृष्णवे । अषाढाय सहमानाय मीढुषे । इन्द्राय ज्येष्ठा मधुमद्दुहाना । ऊरुं कृणोतु यजमानाय लोकम् ॥ १७ ॥

www.YouSigma.com

मूलं प्रजां वीरवतीं विदेय । पराच्येतु निर्‌ऋतिः पराचा । गोभिर्नक्षत्रं पशुभिः समक्तम्
। अहर्भूयाद्यजमानाय मह्यम् । अहर्नो अद्य सुविते दधातु । मूलं नक्षत्रमिति यद्वदन्ति ।
पराचीं वाचा निर्‌ऋतिं नुदामि । शिवं प्रजायै शिवमस्तु मह्यम् ॥ १८ ॥

या दिव्या आपः पयसा सम्बभूवुः । या अन्तरिक्ष उत पार्थिवीर्याः । यासा–मषाढा
अनुयन्ति कामम् । ता न आपः शग्ग् स्योना भवन्तु । याश्च कूप्या याश्च
नाद्यास्समुद्रियाः । याश्च वैशन्तीरुत प्रासचीर्याः । यासामषाढा मधु भक्षयन्ति । ता न
आपः शग्ग् स्योना भवन्तु ॥ १९ ॥

तन्नो विश्वे उप श्रुण्वन्तु देवाः । तदषाढा अभिसंयन्तु यज्ञम् । तन्नक्षत्रं प्रथतां
पशुभ्यः । कृषिर्वृष्टि–र्यजमानाय कल्पताम् । शुभ्राः कन्या युवतयः सुपेशसः ।
कर्मकृतः सुकृतो वीर्यावतीः । विश्वान् देवान्, हविषा वर्धयन्तीः । अषाढाः
काममुपयान्तु यज्ञम् ॥ २० ॥

यस्मिन् ब्रह्माभ्यजयत्सर्वमेतत् । अमुञ्च लोक–मिदमूच सर्वम् । तन्नो नक्षत्र–
मभिजिद्विजित्य । श्रियं दधात्वहृणीयमानम् । उभौ लोकौ ब्रह्मणा सञ्जितेमौ । तन्नो
नक्षत्रमभिजिद्विचष्टाम् । तस्मिन्वयं पृतनाः संजयेम । तन्नो देवासो अनुजानन्तु कामम्
॥ २१ ॥

श्रुण्वन्ति श्रोणा–ममृतस्य गोपाम् । पुण्यामस्या उपश्रुणोमि वाचम् । महीं देवीं
विष्णुपत्नी–मजूर्याम् । प्रतीची मेनाग्ं हविषा यजामः । त्रेधा विष्णु–रुरुगायो विचक्रमे
। महीं दिवं पृथिवी–मन्तरिक्षम् । तच्छ्रोणैतिश्रव–इच्छमाना । पुण्यगग् श्लोकं
यजमानाय कृण्वती ॥ २२ ॥

अष्टौ देवा वसवः सोम्यासः । चतस्रो देवी–रजराः श्रविष्ठाः । ते यज्ञं पान्तु रजसः
परस्तात् । संवत्सरीण–ममृतगग् स्वस्ति । यज्ञं नः पान्तु वसवः पुरस्तात् ।
दक्षिणतोऽभियन्तु श्रविष्ठाः । पुण्यन्नक्षत्रमभि संविशाम । मा नो अराति–
रघशग्ंसाऽगन्न् ॥ २३ ॥

क्षत्रस्य राजा वरुणोऽधिराजः । नक्षत्राणाग्ं शतभिषग्वसिष्ठः । तौ देवेभ्यः कृणुतो
दीर्घमायुः । शतग् सहस्रा भेषजानि धत्तः । यज्ञन्नो राजा वरुण उपयातु । तन्नो विश्वे
अभि संयन्तु देवाः । तन्नो नक्षत्रग्ं शतभिषग्जुषाणम् । दीर्घमायुः प्रतिरद्भेषजानि ॥
२४ ॥

अज एकपादुदगात्पुरस्तात् । विश्वा भूतानि प्रतिमोदमानः । तस्य देवाः प्रसवं यन्ति
सर्वे । प्रोष्ठपदासो अमृतस्य गोपाः । विभ्राजमानः समिधान उग्रः ।
आऽन्तरिक्षमरुहदगन्द्याम् । तग् सूर्यं देव–मजमेकपादम् । प्रोष्ठपदासो अनुयन्ति सर्वे
॥ २५ ॥

www.YouSigma.com

अहिर्बुध्नियः प्रथमा न एति । श्रेष्ठो देवानामुत मानुषाणाम् । तं ब्राह्मणाः सोमपाः सोम्यासः । प्रोष्ठपदासो अभिरक्षन्ति सर्वे । चत्वार एकमभि कर्म देवाः । प्रोष्ठपदा स इति यान्, वदन्ति । ते बुध्नियं परिषद्यगग् स्तुवन्तः । अहिग् रक्षन्ति नमसोपसद्य ॥ २६ ॥

पूषा रेवत्यन्वेति पन्थाम् । पुष्टिपती पशुपा वाजबस्त्यौ । इमानि हव्या प्रयता जुषाणा । सुगैर्नो यानैरुपयातां यज्ञम् । क्षुद्रान् पशून् रक्षतु रेवती नः । गावो नो अश्वागं अन्वेतु पूषा । अन्नगं रक्षन्तौ बहुधा विरूपम् । वाजगं सनुतां यजमानाय यज्ञम् ॥ २७ ॥

तदश्विनावश्वयुजोपयाताम् । शुभं गमिष्ठौ सुयमेभिरश्वैः । स्वं नक्षत्रगं हविषा यजन्तौ । मध्वा संपृक्तौ यजुषा समक्तौ । यौ देवानां भिषजौ हव्यवाहौ । विश्वस्य दूता–वमृतस्य गोपौ । तौ नक्षत्रं जुजुषाणोपयाताम् । नमोऽश्विभ्यां कृणुमोऽश्वयुग्भ्याम् ॥ २८ ॥

अप पाप्मानं भरणीर्भरन्तु । तद्यमो राजा भगवान्, विचष्टाम् । लोकस्य राजा महतो महान्, हि । सुगं नः पन्थामभयं कृणोतु । यस्मिन्नक्षत्रे यम एति राजा । यस्मिन्नेन–मभ्यषिञ्चन्त देवाः । तदस्य चित्रगं हविषा यजाम । अप पाप्मानं भरणीर्भरन्तु ॥ २९ ॥

निवेशनी सङ्गमनी वसूनां विश्वा रूपाणि वसून्यावेशयन्ती । सहस्र-पोषगं सुभगा रराणा सा न आगन्वर्चसा संविदाना । यत्ते देवा अदधुर्भागधेयममावास्ये सवसन्तो महित्वा । सा नो यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रयिन्नो धेहि सुभगे सुवीरम् ॥ ३० ॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

www.YouSigma.com